

Bakıda ilk dəfə...

Günel ABBAS

İnsan cəmiyyətinin yarandığı dövrlərdə dünya dillərinin sayı olduqca az idi. Daha sonra bir dil arasında bölünmə baş verərək bir dildən onlarla dillər yaranıb. Təbii haldır ki, dillərin yaranma prosesi zamanı da onlarla dil məhv olub. Beləliklə, dünyada 3500-dən çox dil meydana gəlib.

Həmin dillərin əksəriyyəti bir kökdən yarandıqı üçün qohum dillər hesab olunur. Qohum dillərin isə hamısına birlikdə dil ailəsi deyilir. Azərbaycan dili türk dilləri ailə-

sinə daxildir. Qohum dillərin yaranması ağacın qol-budağa ayrılmasına bənzəyir. Məsələn, qədim ulu türk dili bu dillərə ayrılır: oğuz dili, qıpçaq dili, qarluq dili və s. Sonra isə bu dillər də öz növbəsində ayrı-ayrı dillərə ayrılır.

Oğuz dilindən türkmən dili, qaqaüz dili, Azərbaycan dili və Türkiyə türkcəsi yaranır. Qıpçaq dilindən qaxaz, qırğız, tatar, başqır, qumuq və s. dillər yaranır. Qarluq dilindən özbək, uyğur, salur və s. dillər yaranır. Dil şaxələrinə dil qrupları da deyilir. Azərbaycan dili, Türkiyə türkcəsi, türkmən dili, qaqaüz dili oğuz qrupunu təşkil edir. Oğuz dili qrupuna aid olan dillər hər zaman tədqiqatların əsas obyektinə olub. Bu türk dili ailəsi haqda çoxsaylı konfranslar, simpoziumlar, iclaslar təşkil olunur. Hər il Türkiyədə keçirilən Oğuz Türkcəsi

Beynəlxalq Oğuz Türkcəsi konfransı keçiriləcək

Konfransı bu tədbirlər arasında xüsusi fərqlənir.

Yeri gəlmişkən, sözügedən konfransın bu il ilk dəfə Bakıda keçirilməsi planlaşdırılıb. Bu barədə sentyabrın 6-da AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəylinin sədrliyi ilə akademiya yeni iş mövsümünün başlaması münasibətilə qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş müşavirədə məlumat verilib. AMEA-dan bildirilib ki, tədbirdə çıxış edən akademik İsa Həbibbəyli “Heydər Əliyev İli” çərçivəsində AMEA-nın Humanitar və İctimai Elmlər bölmələrinin alimləri tərəfindən görkəmli dövlət xadiminin zəngin irsinə həsr olunmuş genişmiqyaslı tədqiqatlar aparıldığını və hər biri fundamental monoqrafik əsər olmaqla, 29 kitabın işıq üzünə gördüyünü söyləyib. Həmçinin bu günlərdə İsa Həbibbəylinin Türkiyəyə səfəri zamanı qardaş ölkədəki elmi qurumlarda keçirdiyi görüşlər barədə müşavirə iştirakçıları məlumatlandırılıb.

Müşavirədə Rəyasət Heyətinin üzvləri, akademiklər - Arif Həşimov, İbrahim Quliyev, Rasim Əliquliyev, Dilqəm Tağıyev, Tofiq Nağıyev, Gövhər Baxşəliyeva çıxış edə-rək müzakirəyə çıxarılan məsələlər ətrafında fikir və təkliflərini səsləndiriblər.

Akademik Gövhər Baxşəliyeva “Yeni Azərbaycan”a açıqlamasında bildirib ki, Atatürk Kültür, Dil və Tarix Yüksək Qurumunun tərkibinə daxil olan Dil Qurumunun

hər il ənənəvi olaraq keçirdiyi Beynəlxalq Oğuz Türkcəsi Konfransı bu ilin sentyabr ayında qurumun tarixində ilk dəfə olaraq Türkiyədən kənarında, Azərbaycanda AMEA ilə birgə keçiriləcək: “Qeyd edim ki, beynəlxalq konfrans Ümummilli Lider Heydər Əliyevin və Türkiyə Cümhuriyyətinin 100 illik yubileyinə həsr ediləcək. Ümumilikdə cari ilin sonuna kimi bu istiqamətdə 40-ə yaxın nəşrin çapı nəzərdə tutulur və ərsəyə gətirilmiş əsərlər dekabr ayında AMEA-da “Heydər Əliyev İli”nə həsr olunmuş Rəyasət Heyətinin genişləndirilmiş iclasında geniş ictimaiyyətə təqdim olunacaq”.

G.Baxşəliyeva bildirib ki, hər il mütəmadi olaraq Türkiyədə keçirilən konfransın əsas məqsədi qədim oğuz türkcəsinin və türk yazılarının tədqiqatı ilə məşğul olan alimləri bir araya gətirmək və fikir mübadiləsi üçün əlverişli platforma yaratmaqdır: “2023-cü ildə bütün Türk Dünyası üçün böyük dəyərə sahib önəmli ildönümləri qeyd olunur. Qədim türk yazısı da orta q keçmişin xəzinəsinin açarı kimi tariximizdə mühüm yer tutur. Hazırda türk yazısının 130 illik tarixində mühüm araşdırmalar və yeniliklər var. Bu 130 illik yol davamlı araşdırma və kəşflərlə müşayiət olunub. Bu yolun bir parçası kimi biz konfransı təşkil edərək, qədim

türk yazısı ilə bağlı biliklərimizi dərinləşdir-məyə çalışacağıq”.

Akademik qeyd edib ki, konfransda iştirakçılar öz tədqiqatlarını, türkologiyanın formalaşmasına töhfə verən fikir və təkliflərini səsləndirəcəklər: “Bundan əlavə, türk dilinin tarixi və xüsusiyyətləri, yayılma sahələ-

Gövhər Baxşəliyeva:

Türk yazısının 130 illik tarixində mühüm araşdırmalar və yeniliklər var

ri, çağdaş türk dilləri ilə davamlılığı, o dövrün digər dilləri (Çin, Soqdi, Monqol və s.) ilə qarşılıqlı əlaqəsi ilə bağlı xüsusi panellər keçirilə bilər. Konfransda qədim türk ədəbiyyatı, folkloru, mədəniyyət və incəsənəti, türk dövlətlərinin görkəmli simaları, arxeoloji qazıntılar kimi mövzular müzakirə olunacaq”.